

Bedankt voor het downloaden van dit artikel. De artikelen uit de (online)tijdschriften van Uitgeverij Boom zijn auteursrechtelijk beschermd. U kunt er natuurlijk uit citeren (voorzien van een bronvermelding) maar voor reproductie in welke vorm dan ook moet toestemming aan de uitgever worden gevraagd.

Boom

Behoudens de in of krachtens de Auteurswet van 1912 gestelde uitzonderingen mag niets uit deze uitgave worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch door fotokopieën, opnamen of enig andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Voor zover het maken van kopieën uit deze uitgave is toegestaan op grond van artikelen 16h t/m 16m Auteurswet 1912 jo. Besluit van 27 november 2002, Stb 575, dient men de daarvoor wettelijk verschuldigde vergoeding te voldoen aan de Stichting Reprorecht te Hoofddorp (postbus 3060, 2130 KB, www.reprorecht.nl) of contact op te nemen met de uitgever voor het treffen van een rechtstreekse regeling in de zin van art. 16l, vijfde lid, Auteurswet 1912.

Voor het overnemen van gedeelte(n) uit deze uitgave in bloemlezingen, readers en andere compilatiewerken (artikel 16, Auteurswet 1912) kan men zich wenden tot de Stichting PRO (Stichting Publicatie- en Reproductierechten, postbus 3060, 2130 KB Hoofddorp, www.cedar.nl/pro).

No part of this book may be reproduced in any way whatsoever without the written permission of the publisher.

info@boomamsterdam.nl
www.boomuitgeversamsterdam.nl

Wederkerigheid

door **Janne E. Nijman** De auteur is academisch directeur van het T.M.C. Asser Instituut en hoogleraar History and Theory of International Law aan de Universiteit van Amsterdam.

Deze zomer was ik in een emigratiemuseum in een klein Italiaans dorp. Aan de hand van oude foto's en voorwerpen kwamen lokale en mondiale geschiedenis prachtig samen in de verhalen van mensen. Aan het einde van de negentiende eeuw had de *Phylloxera vastatrix* (druifluus) het dorp bereikt. De wijnstokken stierven, armoede sloeg toe, en mensen kochten met hun laatste geld kaartjes voor de boot naar de VS of Latijns-Amerika.

In zijn recente HJ Schoo-lezing problematiseert Wopke Hoekstra migratie en integratie, terwijl hij zijn zorgen uit over de middenklasse. De oplossingsrichtingen werkt hij uit aan de hand van de prachtige notie van wederkerigheid. Hoekstra is een betrokken wereldburger die op cruciale momenten durft op te komen voor de waarden die hij in deze lezing prijst. Daarom wil ik even stilstaan bij de reikwijdte van 'wij' en 'wederkerigheid' in relatie tot (de oorzaken van) migratie.

De grondoorzaken van migratie van bijvoorbeeld Afrika naar Europa hangen samen met politieke instabiliteit en geweld. Socioloog Saskia Sassen wijst echter ook op de massale destructie van land en water als gevolg van mijnbouw, *land grabbing* en industriële landbouw in Afrika. Kortom, de door economische 'ontwikkeling' uitgeputte, vervuilde en opgedroogde natuur noodzaakt miljoenen tot vluchten. De mondiale economie – waarvan wij deel uitmaken en waarvan wij bovenal profijt trekken – zorgt voor een massale *loss of habitat*. In de afgelopen decennia is ook door

Nederland ingezet op globalisering, privatisering en deregulering van de wereldeconomie. Terecht dus dat Hoekstra opmerkt dat 'het hedendaagse kapitalisme' een 'correctie' behoeft.

Er is in de afgelopen veertig jaar iets 'heel erg misgegaan' met de structuren van de wereldeconomie, zoals Martin Wolf onlangs uiteenzette in de *Financial Times*. Ongelijkheid neemt wereldwijd toe, en de natuur sterft direct of indirect (via klimaatverandering) door economische activiteiten. De oorzaken van emigratie uit Afrika zijn (deels) verbonden met Europa's economische en financiële beleid. Daarmee komt 'wederkerigheid' ineens in een heel ander licht te staan.

Het beginsel eist dat wij niet profiteren van activiteiten waar anderen voor op de vlucht moeten slaan, en bijgevolg dat wij ons met een krachtig internationaal-politiek optreden inzetten voor hervorming van de wereldeconomie. Dan zullen wij met hoop kijken naar de minister van Financiën die ons vertegenwoordigt bij de OESO, het IMF en de Wereldbank, en die namens ons spreekt voor verduurzaming van de wereldeconomie en voor versterking van de middenklasse in Afrika. Strengere eisen aan immigratie? Dan eerst strengere eisen aan economische en financiële activiteiten en hervorming van de mondiale economische orde.

Weer zien we vluchtende mensen op bootjes. Zij en ik vragen de politiek om een vertaling van 'wij' en 'wederkerigheid' *voorbij* de Nederlandse grens.